

GRØNLAND VED EN KORSVEJ

Landsrådsformand *Erling Høegh* ved åbningen af landsrådsmødet
den 17. september 1970

Det landsrådsmøde, vi nu tager fat på, er formentlig det sidste før landsrådsvalget til foråret. Det nuværende landsråd påbegynder hermed med andre ord at afrunde det arbejde, der har stået på siden sidste valg. — Vi vil bestræbe os på at gøre dette arbejde på en sådan måde, at ingen med rette kan beskylde os for at skele til valgdagen (16. april 1971). Også i de kommende måneder skal saglighed og alene hensynet til, hvad vi efter bedste overbevisning mener er til Grønlands fordel, lede os i vore afgørelser!

Det vil i denne forbindelse være vigtigt at lægge mærke til, at Grønland nu i 1970 på mange måder på ny er kommet til en korsvej: Synspunkter, strømninger, begivenheder og forhold i den store verden, i Danmark og herhjemme i Grønland betinger, at vi, såfremt vi netop vil leve op til kravet om saglighed og hensyntagen til fremtidsperspektiverne, må begynde at tage stilling til Grønlands-politikken langsigtede linjer samtidig med, at vi naturligvis stræber efter at skabe en klaring og afgørelse på de punkter, der er af akut karakter og som kræver en hurtig afgørelse.

Lad mig nævne nogle af de punkter, der gør det berettiget at tale om, at vi er kommet til en korsvej: Udviklingen i verden med spændinger og afspændinger, med internationale kriser, med krige og lidelser, sult og nød gør det nødvendigt og rigtigt, at vi ikke glemmer, at vi kun er en lille bitte del af en vældig sammenhæng, hvor problemet dybest set er at finde formlen for at leve sammen i fred og fordragelighed på basis af, at de bedrestillede yder til dårligere stillede inden for de enkelte samfund, og hvor de rige lande husker deres ansvar for de fattige lande inden for nationernes fælles verdenssamfund. Verden bliver ikke et bedre sted at leve i, hvis der ikke findes udveje for at bygge broer over modsætningsforholdene, — de sociale i de enkelte lande og de velstandsmæssige mellem nationerne. Lukker vi øjnene for vor plads i denne sammenhæng, svigter vi folkeligt og menneskeligt. Lad os aldrig være os selv nok. Også vi har — skønt vore kræfter kun er få og svage — et medansvar for denne jord, vi lever på.

Ser vi på Europa, er det især bestræbelserne for opbygningen af et bredere europæisk fællesskab, der falder i øjnene i disse år. Også her er vi deltagere i det, der sker, så sandt som vi via Danmark er medlemmer af dette Europa, og så sandt som vi måske sammen med Danmark – og i øvrigt lande som Storbritanien og Norge – kan tænkes at blive egentlige medlemmer af det europæiske fællesskab, bedre kendt som fællesmarkedet.

Hvad en sådan indlemmelse i et så stort fællesskab kan komme til at indebære, er der vist ikke nogen, som i dag i detaljer kan redegøre for. Dels er forhandlingerne om udvidelse af fællesmarkedet først netop begyndt, dels er der alt i alt tale om et meget kompliceret problemkompleks, der formentlig vil komme til at gribe afgørende ind i hele det europæiske livsmønster.

Det, vi imidlertid allerede nu kan forstå og bør lægge os på sinde, er, at en større enhed er ved at blive forberedt – at der åbnes porte til en stor og på een gang skræmmende og løfterig sammenhæng, der vil betyde muligheder og byde på udfordringer for *alle*, der er med – og i givet fald altså også for os. Også her må vi se i øjnene, at vi ikke længere kan leve gemt hinsides verdens store have og bag ufremkommelige ismasser – med andre ord – også dette perspektiv inspirerer os til at tænke i helt andre baner, end man har vænnet sig til at gøre det heroppe igennem århundreder. Ligesom verdensrummet i disse år åbner sig for menneskeheden, åbner vor egen jord sig for landenes befolkninger. Vi står lidt svimle over for tidens krav og aner, at der ligger chancer og farer for vor fod, først og fremmest, at vil vi leve, kan vi ikke vende ryggen til morgendagens vældige parole om at være med og finde vor plads i arbejdet for at skabe en ny sammenhæng i verden og mellem dens mennesker.

I Danmark har man alle disse problemer helt inde på livet. Også i det lille grønne Danmark står vore landsmænd i dag på een gang lidt tøvende og frygtsomme, men også spændte og agtpågivende og ivrige over for nye krav, der melder sig i hastig rækkefølge. På snart sagt alle punkter er der optræk til forandringer, eller man er midt inde i en omstillingsproces.

Jeg nævner dette, for at vi ikke hos os skal tro, at *vore* vanskeligheder og *vor* kamp for den nødvendige omstilling er noget enestående og kun gældende for os. Det er det langt fra. Som vore erhverv trænges og trues, kender man trængsler og trusler i Danmark. Tænk blot på, hvordan det danske landbrug, der for blot en generation siden syntes urokkeligt og centralt placeret, kæmper for at finde fodfæste under den uhyre strukturændring, som dette erhverv er ude for. Dansk industri har også sit at se til. Tidevandet har også nået skoler og universiteter – ja end ikke folkekirken går fri. Det er i virkeligheden, som om hele samfundet er i smeltediglen – vort samfund såvel som alle andre folks på jorden. Vi er inde i en opbrudstid, hvor ledeordene er de store enheder og det brede samarbejde.

Vi grønlandere skal i de kommende år finde vor plads i denne verden. Vi må og skal – for vore børns skyld – se og forstå, at der ingen vej er tilbage til den fredelige isolation, ja, forstå, at selv det samarbejde og den nytid, vi har oplevet især i årene efter sidste verdenskrig, kun har været forsmag på det, der ligger forude. Det kan være lokkende at tage skyklapper på i dag; det kan være fristende at vende det døve øre til tidens stemme og lulle sig ind i ønskedrømmenes verden, hvor vi kan kredse om os selv og vort eget. Men det må gå op for os alle, at der ikke er en fremtid, men kun stagnation og tilbagegang i en sådan stillingtagen. Vi skal ikke glemme vort eget og ikke svinge vort eget, men vi skal være åbne for impulserne udefra og dermed gøre os selv egnede til i frugtbart samarbejde med andre at yde vort beskedne bidrag til skabelsen af en ny verden – den, der *må* blive resultatet, når oprørte vande lægger sig en dag. At afvise og forkaste, at være bedrevidende og national-egoistisk er lige så tåbeligt, som det vil være måbende at sluge enhver tilbudt bid, blot fordi den fremtræder under det nyes etikette. Vi har fået talenter betroet her i Grønland. Vi grønlandere må bruge vore talenter og ikke skræmte grave dem ned.

Jeg har ønsket at sige alt dette, fordi vi her står over for det faktiske udgangspunkt for vore egne grønlandske overvejelser i de kommende år.

Når vi nemlig siger, at vi ikke må svinge vort eget midt i den verdensomspændende omstillingsproces, så betinger det, at vi her i Grønland må stræbe efter at beskikke vort eget hus bedst muligt. Her er vi vist enige om, at vi så hurtigt, som det praktisk og sagligt er muligt, må søge vort kommunale selvstyre etableret og grundfæstet. Grønlandere må råde og have ansvar i de grønlandske kommuner. Grønlandske kommunalpolitikere må på eget ansvar lægge linjerne ud for byers og distrikters udvikling. Og grønlandere må efter evne selv bidrage i stadig højere grad til gennemførelse af de projekter, der lokalt besluttet iværksat.

Finansudvalgets formand sagde under sit ophold i grønlandske byer, at krav, ønsker og vilkår her stort set svarede til, hvad man kunne finde i lokalsamfund af samme størrelse i Danmark. Udmærket – lad os bare få at vide, at vore forhold ikke er enestående. Men lad os også presse på for at få kommunalt råderum og kommunal kompetance, som det kendes i danske kommuner. Vi vil ikke standse, før vi har set dette grønlandske kommunale selvstyre skabt. Vigtigt er det også, at vi inden for kirken får det demokrati, som man har og er ved at udvikle inden for menighedsråd i Danmark.

Også på anden måde må vi i Grønlands-politikken sørge for en å jourføring, der giver Grønland ikke blot af ord den reelle landsdelsstatus. På basis af, hvad værdifulde grønlandske folketingsmænd har gjort og ydet i vort fælles folketing, rigets øverste folkevalgte forsamling og dermed centrum både for grønlandere og danskere, må vi arbejde videre for stærk og overbevisende at tale Grønlands sag på tinge

og at lade vore valgte repræsentanter tage del i hele rigets anliggender. Den tid er og må være forbi, da Grønland var en parentes i folketingets arbejde, et emne, der vel ombølgedes af en velvilje, vi er taknemlige for, men dog en slags biting. Også i folketinget må vi tage vor plads og være ikke blot grønlandske, men også danske folketingsmænd, der tager medansvar for, hvad der berører os alle.

Vi vil gøre det også ud fra den betragtning, at vi har noget at byde vore landsmænd. Og her tænker jeg ikke blot på, hvad grønlandsk turisme og måske en kommende grønlandsk udnyttelse af naturrigdomme kan komme til at betyde for rigets økonomi, men også på det, vi i kraft af egenart, kultur og historie kan have at skænke vore danske landsmænd i et stadigt tættere og mere ligeberettiget samarbejde. Det er mit håb, at vi på 250-årsdagen for Hans Egedes ankomst til Grønland næste år vil kunne manifestere både, hvad vi har at give, og hvad vi er taknemmelige over at modtage fra Danmark. Men vi må huske, at denne gensidighed skal vokse og blomstre i hverdagens konkrete arbejde og samarbejde.

I det arbejde, jeg her har skitseret, har vi brug for vor ungdom. Hølsteinsborgkonferencen i sommer har givet mange impulser, der vil indgå i vort arbejde. Først og sidst ved vi, at ungdommen skal være vor port til en ny tid og til en ny verden. Kan ungdommen ikke forstå den ny tids krav skabt af en verden i opbrud, så kan ingen forstå *dem*. Jeg hilser ungdomsoprøret her og andre steder velkommen. Lad de unge være vore inspiratorer og vejledere, når vi ældre er ved at svigte ved at læne os måtte og tilfredse tilbage i stolen, og når vi af bekvemmelighedsgrunde er til sinds at lade tingene blive, som de var, uden at gøre os klart, om det, der var, er godt nok. Men lad de unge forstå, at samtalen er forudsætningen for fælles forståelse, og lad dem erkende, at oprør for oprørets skyld ikke vækker respekt og ikke skaber positive resultater. Måtte de unge først og sidst forstå, at vi grønlændere som andre folk i dag må gå den svære vej ud i verden og vedkende os vor samhørighed med den.

Den nye tid byder ikke os, så lidt som den byder danskere og andre folk, en dans på roser. Den kræver ofre og omstilling. Den kræver opgivelse af vaneforestillinger. Den kræver et åbent sind og en god vilje. Den kræver vel egentlig fundamentalt det overvældende, der er sagt så enkelt og stilfærdigt: At man ikke handler over for sin næste på anden måde, end man håber, ens næste vil handle over for en selv. Og det gælder såmænd lige helt til praktiske erhvervsmæssige områder. Ønsker vi at blive vel modtaget i Danmark, lad os så modtage vore danske landsmænd vel. Ønsker vi at blive hørt i Danmark, lad os så lytte, når danskerne vil tale med os. Ønsker vi, at verden skal åbne sig for vore unge, lad os så ikke lukke os inde i vor egen verden og vende tidens store krav ryggen.

Jeg kan ikke lade være med som afslutning på denne sidste åbningstale i valgperioden at sige til hvert eneste hjem i Grønland: Vi er midt i en tid, der lægger store

byrder på vore skuldre. Intet hjem heroppe kan sige sig fri for problemer og vanskeligheder. De gamle kan have svært nok ved at forstå både tiden og ungdommen. Hvor er den verden blevet af, som de elskede og kendte? Vi midaldrende kan af og til føle kræfterne svigte, for ansvaret er stort, og det er et ukendt land, vi sætter kursen imod. Og de unge er søgende og splittede imellem respekt og loyalitet over for det tillærte og hunger efter at gribe og forme en ny fremtid. Det er ikke helt let at være grønlander i dag. Det er ikke helt let at være menneske i dag!

Midt i dette vil vi hente kræfter i den kendsgerning, at vi står sammen, at vi har et fællesskab, som vi ikke vil lade nogen bryde. Et grønlandsk fællesskab. Et dansk-grønlandsk fællesskab. Vi kan ikke være det foruden, det er galmandssnak at sige andet. Men udover det folkelige fællesskab har vi i dette land en kraftkilde at øse af. Den er uudtømmelig og vil bruges. Grundtvig pegede på den, da Danmark i 1843 stod i en skæbnetime. Og vi kender hans ord fra hans digt til Danmark:

Sort ser det ud,
men almægtig er Gud!

og hvert vers slutter han med:

thi end lever den gamle af dage!

Velkommen til landsrådsmedlemmerne og medarbejdere til valgperiodens sidste landsrådssamling!